

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) [http: //www.imkby.gr](http://www.imkby.gr) - (e-mail) info@imkby.gr

Αριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/161

Έν Καισαριανή τῇ 26ῃ Φεβρουαρίου 2019

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1 9 5η

Πρός

τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους,
τούς Ἱερολογιωτάτους Διακόνους
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

Η πάνσεπτη περίοδος τοῦ κατανυκτικοῦ Τριωδίου μᾶς καλεῖ νά

ἀρχίσουμε τήν πνευματική πορεία νά ἐξέλθουμε «ἐκ τῆς ματαίας
ἀναστροφῆς»¹ «ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ»².

¹ Α΄ Πέτρου α΄, 18

² Πρός Κορινθίους Β΄, ζ΄,1.

Αὕτῃ ἡ πνευματικὴ πορεία ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας πρὸς τὴν «ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ»³ βιώνεται στὴν παρούσα ζωὴ ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἀγῶνας ἔμπονος ἐλευθερώσεως ἀπὸ τὰ πάθη καὶ νεκρώσεως τῆς δυνάμεως τῆς ἁμαρτίας καὶ στὴν μέλλουσα ὡς αἰώνια κατάπαυση, ἔνωση, κοινωνία μέ τὸν Δημιουργό Θεό μετέχοντας στὰ αἰώνια ἀγαθὰ τῆς βασιλείας Του.

Στὴν ἔναρξη τῆς περιόδου τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἀπευθύνουμε τὴν ἀνά χεῖρας Ποιμαντορικὴ Ἑγκύκλιό μας πού ἐκτείνεται σέ τρία μέρη :

Στό πρῶτο (Α΄) μέρος ἐπισημαίνουμε τὰ στάδια τῆς πνευματικῆς πορείας κάθε πιστοῦ τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦνται πρὸς τὰ στάδια τῆς πορείας τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν ζωὴ τῆς δουλείας στὴν Αἴγυπτο πρὸς τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὅπως ἀγιογραφικὰ ἀναφέρονται καὶ νοηματοδοτοῦν τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ὡς πορεία «ἐκ τῆς ματαίας ἀναστροφῆς πρὸς τὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ».

Στό δεύτερο (Β΄) μέρος παραθέτουμε ὠρισμένα στοιχεῖα περὶ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Στό τρίτο (Γ΄) μέρος δίνονται ὁδηγίες γιὰ τὴν ποιμαντικὴ διακονία στίς Ἑνορίες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας κατὰ τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστή.

³ Πρὸς Ρωμαίους η΄, 21.

Μέρος πρώτο (Α')

Θά παρακολουθήσουμε τά στάδια τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς τῆς διαδικασίας τῆς ἀπελευθερώσεως :

Ἡ πνευματική αὐτή πορεία κατὰ τὴν Μεγάλη Τεσσαρακοστή παρομοιάζεται ὡς προελέχθη μέ τὴν ἀσκητική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας μέ τὴν ἔξοδο τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο πού ζοῦσαν σέ καθεστῶς τυραννίας καί ἐξουδενώσεως χωρὶς δικαιώματα, καταπιεζόμενοι καί καταδιωκόμενοι ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους⁴ ἐπὶ τετρακόσια χρόνια.

1. Ὁ εὐσπλαγχνος Κύριος

Ὁ Κύριος λυπήθηκε γιὰ τὴν καταδυνάστευση τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους γι' αὐτό αὐτοχαρακτηρίστηκε «οἰκτίρμων καί ἐλεήμων ὁ Κύριος μακρόθυμος καί πολυέλαιος καί ἀληθινός»⁵ καί ἀνέλαβε νά τοὺς

⁴ Ἐξόδου α'.

⁵ Ἐξόδου λδ', 6

ἐλευθερώσει ἀπό τήν καταπίεση καί ἐξουθένωση. Κάλεσε τόν Μωϋσῆ νά ἡγηθεῖ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπό τήν δουλεία τῶν Αἰγυπτίων καί νά τούς ὀδηγήσει στή γῆ Χαναάν, στήν ὁποία εἶχαν πάει νά ζήσουν ὡς μετανάστες οἱ Προπάτορές τους Ἀβραάμ, Ἰσαάκ καί Ἰακώβ, ἀπό τήν ὁποία ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἰακώβ μετώκησε στήν Αἴγυπτο.

Ὅπως ὁ Κύριος λυπήθηκε γιά τήν καταδυναστευση τοῦ Ἰσραηλικοῦ λαοῦ ἀπό τούς Αἰγυπτίους ἔτσι εὐσπλαγχνίστηκε ὅλο τό ἀνθρώπινο γένος πού καταδυναστεύετο ἀπό τούς νοητούς Αἰγυπτίους, τούς δαίμονες διά τῶν παθῶν καί ἦλθε γιά νά τό ἐλευθερώσει. Στήν εὐχή τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ διακηρύττουμε τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ ὡς ἐξῆς: *«Οὐ γάρ ἔφερες, Δεσπότα, διά σπλάγχνα ἐλέους σου, θεάσασθαι ὑπὸ τοῦ διαβόλου τυραννούμενον τό γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἦλθες καί ἔσωσας ἡμᾶς. Ὁμολογοῦμεν τήν χάριν, κηρύττομεν τὸν ἔλεον, οὐ κρύπτομεν τήν εὐεργεσίαν.*

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός μέ τό μυστήριο τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας Του ἐλευθέρωσε τό γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπό τήν ἁμαρτία καί τίς συνέπειές της⁶.

2. Ὁ Θεός δέν ἐγκαταλείπει τόν λαό Του στήν ταλαιπωρία καί τήν καταπίεση τῶν Αἰγυπτίων. Ἐνεργεῖ φιλανθρώπως γιά νά τόν ἀπαλλάξει.

α'. Συνεβούλευσε τόν Μωϋσῆ νά ἀπευθυνθεῖ στό Φαραώ τῆς Αἰγύπτου:

«Ὁ Κύριος ὁ Θεός τοῦ Ἰσραὴλ λέει: Ἄσε τόν λαό μου νά φύγουν καί νά πᾶνε νά κάνουν μιά γιορτή στήν ἔρημο γιά νά μέ τιμήσουν»⁷.

«Πρέπει νά βαδίσουμε τρεῖς ἡμέρες πορεία στήν ἔρημο γιά νά προσφέρουμε θυσία στόν Κύριο, τό Θεό μας. Ἀλλιῶς θά στραφεῖ ἐναντίον μας μέ καμιά ἐπιδημία ἢ μέ πόλεμο»⁸.

⁶ Πρὸς Γαλάτας ε', 1

⁷ Ἐξόδου ε', 1.

⁸ Ἐξόδου ε', 3.

Μέ τήν ἀνακοίνωση αὐτή τοῦ Μωϋσῆ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ Φαραώ ὁ Θεὸς διεκδικεῖ τὴν ἀποκλειστικότητα τῆς θεότητός Του καὶ τὴν λατρεία Του σ' ἓνα κόσμον εἰδωλολατρίας πού «ἥλλαξε τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν»⁹.

Ὁ πιστὸς τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς προσκυνᾷ καὶ λατρεύει εὐσεβῶς τὸν ἀληθινὸ Θεὸ μέ πνεῦμα ταπεινώσεως, μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως, προσεύχεται καὶ ἐορτάζει στίς πολλές Ἱερές Ἀκολουθίες πού τελοῦνται μέ κέντρο τὴν θεία Εὐχαριστία, πού εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐορτή, ὅπου οἱ πιστοὶ λάτρεις τιμοῦν τὸν Θεὸ καὶ συμμετέχουν στὴν θεία ζωὴ καὶ δόξα.

Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς στὸν τρίτο πειρασμὸ ράπισε πνευματικὰ τὸν Διάβολο, λέγοντάς του « Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις»¹⁰. Οὐσιαστικὰ ἐπανέλαβε τὴν πρώτη ἐντολὴ πού ὁ Θεὸς ἔδωσε στό Σινᾶ πρὸς τοὺς Ἰσραηλῖτες καταργώντας τὴν εἰδωλολατρεία. Συνεπῶς τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ ὁ πιστὸς στὴν ζωὴ του γκρεμίζει τὰ εἰδωλα τῆς ἁμαρτίας, τῆς πονηρίας καὶ τῆς κακίας.

β'. Ἐπίσης ὁ Θεὸς συμβούλευσε τὸν Μωϋσῆ νά ἀνακοινώσῃ στοὺς Ἰσραηλῖτες τὴν ἀπόφασή Του ὅτι θά τοὺς ἐλευθερώσῃ καὶ θά τοὺς κάμῃ λαὸ Του.

«Ἄκουσα τώρα τοὺς Ἰσραηλῖτες νά στενάζουν κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς δουλείας τους στὴν Αἴγυπτο καὶ θυμήθηκα τὴν διαθήκη μου. Γι' αὐτὸ πές τους : Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος, θά σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς δουλείας πού σᾶς ἔχουν ἐπιβάλλῃ οἱ Αἰγύπτιοι, θά σᾶς λυτρώσω ἀπὸ τὴν καταπίεσή τους. Θά σᾶς ἐλευθερώσω μέ τὴ μεγάλη μου δύναμη, ἐπιβάλλοντάς τους βαριές ποινές. Θά σᾶς κάνω λαὸ μου καὶ θά εἶμαι Θεὸς σας καὶ θά μάθετε ὅτι εἶμαι

⁹ Πρὸς Ρωμαίους α', 23.

¹⁰ Ματθαίου δ', 10

ἐγώ, ὁ Κύριος ὁ Θεός σας, πού σᾶς ἀπάλλαξα ἀπό τήν καταδυνάστευση τῆς Αἰγύπτου. Θά σᾶς φέρω στήν χώρα πού σᾶς ὑποσχέθηκα μέ ὄρκο νά τήν δώσω στόν Ἀβραάμ, στόν Ἰσαάκ καί στόν Ἰακώβ. Σ' ἐσᾶς θά τήν δώσω γιά ἰδιοκτησία σας. Ἐγώ εἶμαι ὁ Κύριος!»¹¹.

Μέσα στήν Ἐκκλησία ὁ ἄνθρωπος πιστεύοντας στόν ἀληθινό Θεό ἀναδεικνύεται διά τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπό τέκνο ὀργῆς¹² ἔνεκα τῆς ἁμαρτίας σέ «τέκνο Θεοῦ καί κληρονόμος»¹³ κατά τόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη πού λέγει ὅτι : «Ὅσοι δέ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ»¹⁴. Τήν μεγάλη αὐτή εὐεργεσία ἀναλύει ὁ ἀπόστολος Παῦλος : «Αὐτό τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμέν τέκνα Θεοῦ. εἰ δέ τέκνα, καί κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δέ Χριστοῦ, εἵπερ συμπάσχομεν ἵνα καί συνδοξασθῶμεν»¹⁵.

3. Στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ ἀντιστέκεται ὁ Φαραώ. Τήν ἀντίστασή του κάμπτει ὁ Θεός μέ θαυμαστές ἐπεμβάσεις.

Ὁ Φαραώ δέν συγκατατέθηκε στήν ἀρχή καί ἀρνήθηκε νά ἐπιτρέψει νά ἀναχωρήσουν οἱ Ἰσραηλῖτες ἀπό τήν Αἴγυπτο ἐγκαταλείποντας τίς ἐργασίες πού ὡς δούλοι ἐκτελοῦσαν. Τελικῶς ὁμως ὁ Θεός ἔκαμψε τήν ἀντίσταση τοῦ Φαραώ καί τοῦ λαοῦ τῶν Αἰγυπτίων μέ σκληρές καταστροφές πού ἔπληξαν τήν Αἴγυπτο. 1) ἡ μεταστροφή τῶν ὑδάτων σέ αἷμα 2) ἡ ἐμφάνιση τῶν βατράχων 3) ἡ γῆ γέμισε κουνούπια 4) Τά σύννεφα τῶν μυγῶν 5) Ὁ θάνατος τῶν ζώων 6) Ὁ καπνός 7) Τό χαλάζι 8) Οἱ ἀκρίδες 9) Τό σκοτάδι καί 10) Ὁ θάνατος τῶν πρωτοτόκων¹⁶.

¹¹ Ἐξόδου στ', 5-8.

¹² Πρὸς Ἐφεσίους β', 3.

¹³ Πρὸς Ρωμαίους η', 17.

¹⁴ Ἰωάννου α', 12.

¹⁵ Πρὸς Ρωμαίους η', 16-17.

¹⁶ Ἐξόδου ζ', 14-ιβ', 36.

Τό ἴδιο συμβαίνει καί στή πνευματική ζωή τῶν ἀνθρώπων πού ὁ διάβολος μέ κάθε τρόπο καί ὅλα τά μέσα ἐπιτίθεται στόν ἄνθρωπο πού ἀγωνίζεται νά διακόψει τά ἔργα τῆς ἁμαρτίας.

Σ' αὐτό τόν ἀγῶνα ὁ πιστός παλεύει μέ τήν δύναμη τῆς ἰσχύος τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Στόν ἀόρατο καί πνευματικό αὐτό πόλεμο ὁ πιστός μαστίζει τόν Διάβολο μέ τίς ἀρετές πού ἀποτελοῦν τά πνευματικά ὅπλα καί εἶναι πληγές γιά τήν δαιμονική ἐξουσία.

«Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τήν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τήν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῇτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τήν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνησέσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεφυρωμένα σθέσαι· καὶ τήν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τήν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὃ ἐστὶ ρῆμα Θεοῦ, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως, προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν Πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἀγίων»¹⁷.

4. Ἡ ἐορτὴ «ἵνα ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν» (Πρὸς Ρωμαίους στ', 4)

¹⁷ Πρὸς Ἐφεσίους στ', 10-18.

Ὁ Θεός προέτρεψε τούς Ἰσραηλῖτες τό βράδυ τῆς ἐξόδου τους ἀπό τήν Αἴγυπτο νά ἐορτάσουν τό Πάσχα (1491 π.Χ.), ἔτσι συστήθηκε ἡ ἐορτή τοῦ Πάσχα¹⁸. Οἱ ὁδηγίες τοῦ Μωϋσῆ πού δόθηκαν εἶναι οἱ ἐξῆς :

Συγκεκριμένα τούς εἶπε: «Οὕτω δέ φάγεσθε αὐτό· αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καί τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσίν ὑμῶν, καί αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσίν ὑμῶν· καί ἔδεσθε αὐτό μετὰ σπουδῆς· πάσχα ἐστὶ Κυρίῳ»¹⁹.

«Ἐπτά ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε, ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἀφανιεῖτε ζύμην ἐκ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν· πᾶς ὃς ἂν φάγη ζύμην, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐξ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἐβδόμης»²⁰.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος προτρέπει τούς πιστοὺς νά ἐορτάσουν τό χριστιανικό Πάσχα ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ τήν ἁμαρτία. Ἑρμηνεύοντας τὰ Ἰουδαϊκά ἄζυμα, σύμφωνα μέ τήν διδασκαλία του, παλαιά ζύμη εἶναι ἡ ζωὴ τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας ἐνῶ νέα ζύμη ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ.

«Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ᾗτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός»²¹.

5. Ἡ συνάντηση μέ τόν Θεό

Ἡ ἐμφάνιση τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ στό Σινᾶ (Ἐξόδου κγ', 12-18)

«Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωυσῆν· ἀνάβηθι πρὸς με εἰς τὸ ὄρος καὶ ἴσθι ἐκεῖ· καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λίθινα, τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς, ἃς ἔγραψα νομοθετῆσαι αὐτοῖς. καὶ ἀναστὰς Μωυσῆς καὶ Ἰησοῦς ὁ παρεστηκώς αὐτῷ ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ· καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπαν· ἡσυχάζετε αὐτοῦ, ἕως ἀναστρέψωμεν πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἰδοὺ Ἀαρὼν καὶ Ὠρ μεθ' ὑμῶν· ἐάν τιτι συμβῇ κρίσις, προσπορευέσθωσαν αὐτοῖς. καὶ ἀνέβη Μωυσῆς καὶ Ἰησοῦς εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὸ ὄρος. καὶ κατέβη ἡ δόξα τοῦ

¹⁸ Ἐξόδου ιβ', 1-27.

¹⁹ Ἐξόδου ιβ', 11.

²⁰ Ἐξόδου ιβ', 15.

²¹ Πρὸς Κορινθίους Α', ε', 7.

Θεοῦ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινά, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸ ἡ νεφέλη ἔξ ἡμέρας· καὶ ἐκάλεσε Κύριος τὸν Μωυσῆν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἐκ μέσου τῆς νεφέλης. τὸ δὲ εἶδος τῆς δόξης Κυρίου ὥσει πῦρ φλέγον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ εἰσῆλθε Μωυσῆς εἰς τὸ μέσον τῆς νεφέλης καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας».

α΄. Οἱ Ἰσραηλῖτες ἔχουν φτάσει τώρα στό ὄρος Σινᾶ. Τό υπόλοιπο βιβλίο τῆς Ἑξόδου, ὁλόκληρο τό βιβλίο τοῦ Λευϊτικοῦ καί τά πρῶτα ἑννέα (9) κεφάλαια τοῦ βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν καταγράφουν τά γεγονότα πού ἔλαβαν χώρα.

β΄. Ὁ λαός τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰδοποιήθηκε νά προετοιμαστεῖ γιά νά τοῦ ἀποκαλυφθεῖ ὁ Θεός. Ἐπρεπε νά πλύνουν τά ροῦχα τους καί νά ἀπέχουν ἀπό κάθε σεξουαλική δραστηριότητα. Αὐτό εἶχε σκοπό νά τοὺς διδάξει τήν ἀνάγκη καθαρότητας ὅταν θά εὐρίσκοντο στήν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Τό ὄρος Σινᾶ ἦταν μιά ἀπαγορευμένη περιοχή. Κανένας ἄνθρωπος οὔτε ζῶο ἐπιτρεπόταν νά τό ἀγγίξει ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Τόν τυχόν παραβάτη δέν θά ἔπρεπε νά τόν ἀκολουθήσει κανείς στό βουνό γιά νά τόν γυρίσει πίσω, ἀλλά θά ἔπρεπε νά τόν θανατώσουν μέ πέτρες ἢ μέ βέλη ἀπό μακριά. Μόνο ὁ Μωϋσῆς καί ὁ Ἀαρών ἐπιτρεπόταν ν' ἀνέβουν στό βουνό, καί μόνον ὅταν ἀκουγόταν ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγας. Τό ὄρος Σινᾶ εἶχε καλυφθεῖ ὁλόκληρο μέ καπνό, γιατί πάνω του εἶχε κατεβεῖ ὁ Κύριος μέσα σέ φωτιά. Ὁ καπνός ἀνέβαινε σάν ἀπό καμίνι, καί τό βουνό ὁλόκληρο σειόταν δυνατά. Ὅλη αὐτή ἡ εἰκόνα δείχνει τόν τρόπο τῆς προσέγγισης τοῦ Θεοῦ, ἰδιαίτερα ὅταν αὐτή γίνεται μέ βάση τήν τήρηση τοῦ νόμου.

γ΄. Ἀπό τόν Ἀδάμ μέχρι τό Σινᾶ δέν εἶχε δοθεῖ ἀπευθείας κανένας νόμος ἀπό τόν Θεό. Οἱ σχέσεις τοῦ Θεοῦ μέ τοὺς λατρευτές του ἦταν βασικά

σχέσεις χάριτος. Τώρα ο Θεός προσφέρει στον λαό Του μία σύμβαση νόμου μέ προϋποθέσεις. Είπε: *Ἄν πραγματικά θελήσετε ν' ἀκούσετε τά λόγια μου καί νά φυλάξετε τή διαθήκη μου, θά εἴστε δικοί μου, μόνο ἐσεῖς, ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους λαούς...Ἐσεῖς θά εἴστε γιά μένα βασίλειο ἱερέων καί ἔθνος ξεχωριστό.* Ἄν υπάκουαν, θά εὐλογοῦνταν. Καί χωρίς νά καταλαβαίνουν τήν ἁμαρτωλότητά τους καί τήν ἀδυναμία τους, ὁ λαός δέχτηκε πρόθυμα τή διαθήκη καί δήλωσαν μέ τήν τολμηρή γλώσσα τῆς αὐτοπεποίθησης: *«Ὁ, τι εἶπε ὁ Κύριος θά τό πράξουμε»*. Τό χρυσό μοσχάρι, οἱ κατακερματισμένες πλάκες τοῦ Νόμου, οἱ παραμελημένες διατάξεις, οἱ λιθοβολημένοι προφῆτες, ὁ ἀποδοκιμασμένος Χριστός πάνω στό Σταυρό, ὅλα αὐτά εἶναι ἀκαταμάχητες ἀποδείξεις τῶν ὀρκων τοῦ ἀνθρώπου, πού ἀθετήθηκαν.

δ'. Οἱ Ἰσραηλῖτες ἔφυγαν τήν 14 τοῦ μήνα Νισάν ἀπό τήν Αἴγυπτο πρὸς τήν ἔρημο διαβαίνοντας θαυματουργικά τήν Ἐρυθρά θάλασσα. Μετά ἀπό πορεία στήν ἔρημο ἔφθασαν στό Σινᾶ. Ἐκεῖ οἱ Ἰσραηλῖτες ἐξαγνίστηκαν καί ἔλαβαν τίς Δέκα (10) Ἐντολές.

Σκοπὸς τῶν ἐντολῶν αὐτῶν ἦταν νά ἐντυπώσουν στό λαό τόν λόγο τοῦ Θεοῦ τόσο ἐπίμονα ὥστε νά ἀποτελέσει μέρος τῆς διανοητικῆς φύσεώς τους.

Μετά ἀπ' αὐτό ὁ Μωϋσῆς καί οἱ ἄλλοι πού ἦταν μαζί του, ἀνέβηκαν πάλι στό ὄρος Σινᾶ, ὅπως εἶχαν διαταχθεῖ. Ἐκεῖ εἶδαν τό Θεό τοῦ Ἰσραὴλ σέ ὅλη τή δόξα. Κανονικά ὅταν ἓνας ἔβλεπε τόν Θεό πέθαινε. Αὐτοί δέν ἐξολοθρεύτηκαν. Ἀντίκρυσαν τό Θεό καί ἔφαγαν καί ἤπιαν. Μ' ἄλλα λόγια, εἶδαν τόν Θεό, δέν πέθαναν καί ἔφαγαν ἀπὸ τά σφάγια πού προσφέρθηκαν θυσία κοινωνίας.

Ὑπάρχει ἓνα φαινομενικό παράδοξο στή Βίβλο ὡς πρὸς τή θέαση τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τή μία μεριά ὑπάρχουν ἐδάφια πού λένε πὼς εἶναι ἀδύνατο νά δεῖ κανεὶς τόν Θεό²² κι ἀπὸ τήν ἄλλη μεριά ὑπάρχουν περικοπές πού

²² Ἐξόδου λγ', 20· Ἰωάννου α', 18· Α' Ἰωάννου δ', 12.

μιλοῦν γιά ἀνθρώπους πού εἶδαν τόν Θεό, ὅπως τά Γενέσεως λβ', 30· Ἐξόδου κδ', 10, καί λγ', 33. Ἡ ἐξήγηση εἶναι ὅτι ἐνῶ ὁ Θεός στήν ἀπρόσιτη δόξα Του εἶναι φωτιά πού κατατρώει καί κατακαίει καθέναν πού Τόν ἀτενίζει, μπορεῖ ἐντούτοις νά ἀποκαλύπτει τόν ἑαυτό Του μέ μορφή ἀνθρώπου, ἀγγέλου ἢ φωτεινῆς νεφέλης²³, ὅποτε ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά Τόν δεῖ καί νά ζήσει.

Ὁ Θεός ἀπό φιλανθρωπία γίνεται ἀντιληπτός σέ ὅλα τά νοερά αἰσθητήρια.

ε'. Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης στό διάλογο πού παραθέτει στήν Ἀποκάλυψη καί ἡ ὁποία διεξάγεται μεταξύ ενός ἐκ τῶν Πρεσβυτέρων τοῦ οὐρανίου θυσιαστηρίου καί τοῦ Ἀποστόλου ἀποκαλύπτει ὅτι οἱ πιστοί εὐρίσκονται ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ *«Περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκάς τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἦλθον; καὶ εἶρηκα αὐτῷ· κύριέ μου, σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν αὐτάς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου. διὰ τοῦτο εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ»*²⁴.

Εἶναι ἐμφανὲς ἡ ἐπίδραση τῆς διηγήσεως τοῦ βιβλίου τῆς Ἐξόδου καί τῶν γεγονότων τῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ στήν πορεία τῶν Ἰσραηλιτῶν στήν ἔρημο πού ἐπαληθεύεται στήν βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

6. Κάθαρση καί ἀπόρριψη τῶν ἔργων τῆς εἰδωλολατρίας

²³ Δευτερονομίου ε', 24.

²⁴ Ἀποκαλύψεως ζ', 13-15 : *«Καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι· οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκάς τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἦλθον; καὶ εἶρηκα αὐτῷ· κύριέ μου, σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν αὐτάς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου. διὰ τοῦτο εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει ἐπ' αὐτούς»*

Ἡ πορεία τῶν Ἰσραηλιτῶν πρὸς τὴν γῆ πού ὁ Θεὸς εἶχε ὑποσχεθεῖ στοὺς προγόνους τους διήρκεσε σαράντα χρόνια (1491-1451 π.Χ.). Σ' αὐτά τὰ χρόνια ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὴν συνήθεια τῆς εἰδωλολατρίας τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἄρχισε νὰ διαμορφώνει τὸ ἥθος «τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ» κατὰ τὸ «ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε»²⁵.

Γιὰ τὴν ἀπόθεση τῶν ἔργων τοῦ σκότους προτρέπει τοὺς πιστοὺς ὁ ἀπόστολος Παῦλος:

α'. Στὴν Πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ του «*ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός*»²⁶.

β'. Στὴν Πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ του «*ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν*»²⁷.

γ'. Στὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴ του «*νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν*»²⁸.

Ἡ ἐντολὴ γιὰ κάθαρση ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τὸν ἀπόστολο Παῦλο «*καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ*»²⁹.

7. Ἀποκλεισμός ὅσων γόγγυσαν καὶ δυστρόπησαν

Ἡ γενιά πού ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἐπειδὴ δὲν ἀπέβαλε τὴν νοοτροπία ζωῆς στὴν Αἴγυπτο καὶ συνέχιζε νὰ συμπεριφέρεται μέ τὴν

²⁵ Πρὸς Ἐφεσίους ε', 1-13.

²⁶ Πρὸς Ρωμαίους ιγ', 12.

²⁷ Πρὸς Ἐφεσίους δ', 22-23.

²⁸ Πρὸς Κολοσσαεῖς γ', 8.

²⁹ Πρὸς Κορινθίους Β', ζ', 1.

νοοτροπία αὐτῆς τῆς ζωῆς τῆς δουλείας στήν Αἴγυπτο, ἀπέθαναν στήν ἔρημο καί δέν εἰσῆλθαν στήν γῆ τῆς ἐπαγγελίας.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐπισημαίνει τόν πνευματικό κίνδυνο πού διατρέχουν ὅσοι μετά τό βάπτισμα συνεχίζουν τά ἔργα τῆς ἁμαρτίας λέγοντας: *«Εἰ γάρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἑμαυτὸν συνίστημι»*³⁰.

8. Ἡ πνευματική πατρίδα τῶν πιστῶν

*«Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας»*³¹.

α'. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐπισημαίνει πόσο διαφορετική εἶναι ἡ πνευματική πατρίδα στήν ὁποία εἰσέρχεται ὁ πιστός. Εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἐπίγεια πατρίδα πού δόθηκε στοὺς Ἰσραηλῖτες. Αὐτή ἡ ἀσύγκριτη ἀνωτερότητα πρέπει νά συγκρατεῖ τοὺς πιστοὺς στήν πνευματική πορεία τους πρὸς τὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ:

« Οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφώμενῳ ὄρει καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ γνόφῳ καὶ σκότῳ καὶ θυέλλῃ καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ρημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον· οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον· κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται· καί· οὕτω φοβερόν ἦν τὸ φανταζόμενον! Μωϋσῆς εἶπεν· ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος· ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων, πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ Θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ραντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ. Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον τὸν ἐπὶ τῆς γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα,

³⁰ Πρὸς Γαλάτας β', 18.

³¹ Πρὸς Ἑβραίους δ', 11.

πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι· οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελλται λέγων· ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας· καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον»³².

Δηλαδή : «Δέν προσήλθατε στό ὄρος Σινά, πού μπορεῖ κανεῖς νά τό ψηλαφίσει, καί πού κήκε μέ φωτιά καί καλύφθηκε μέ ὀμίχλη, σκοτάδι καί θύελλα, καί στό ὁποῖο ἀκούστηκε ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγας κι ἡ τρομερή ἐκείνη φωνή, πού ὅσοι τήν ἄκουσαν παρακάλεσαν νά μὴν ἀκούσουν ἄλλη λέξη. Γιατί δέν μποροῦσαν ν' ἀντέξουν τή διαταγή: Καί θηρίο ἀκόμη ἂν ἀγγίξει τό βουνό, θά λιθοβοληθεῖ. Κι ἦταν τόσο φοβερό τό φαινόμενο, ὥστε ὁ Μωυσῆς εἶπε: Εἶμαι γεμάτος φόβο καί τρόμο. Ἀντίθετα, ἐσεῖς προσήλθατε στό ὄρος Σιών, στήν πόλη τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ, στήν ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ, σέ μυριάδες ἀγγέλους, σέ πανηγύρι, καί σέ σύναξη τῶν πρωτοτόκων υἱῶν τοῦ Θεοῦ, πού τά ὀνόματά τους ἔχουν καταγραφεῖ στούς οὐρανοῦς. Προσήλθατε στό Θεό, πού εἶναι κριτής τῶν πάντων, καί σέ πνεύματα ἀνθρώπων δίκαιων, πού ἔχουν φτάσει στήν τελείωση· καί στόν Ἰησοῦ, μεσίτη νέας διαθήκης, καί σέ αἷμα ἐξαγνισμοῦ, πού ὁ Θεός τό εἰσακούει καλύτερα ἀπό τό αἷμα τοῦ Ἄβελ. Προσέχετε νά μὴν ἀρνηθεῖτε τή φωνή αὐτοῦ πού σᾶς μιλάει. Γιατί, ἂν ἐκεῖνοι δέν ξέφυγαν τήν τιμωρία, ὅταν ἀρνήθηκαν ν' ἀκούσουν ἐκεῖνον πού τοὺς δίδαξε πάνω στή γῆ, πολύ περισσότερο δέ θά ξεφύγουμε ἐμεῖς, ἂν ἀπαρνηθοῦμε ἐκεῖνον πού εἶναι ἀπό τοὺς οὐρανοῦς. Ἡ φωνή τοῦ σάλεψε τότε τή γῆ· μά τώρα ἔδωσε τούτη 'δῶ τήν ὑπόσχεση: «θά σαλέψω ἀκόμα μία φορά ὅχι μόνο τή γῆ ἀλλά καί τόν οὐρανό». Τό «ἀκόμα μία φορά» σημαίνει πώς ἐκεῖνα πού σαλεύονται, ἐπειδὴ εἶναι δημιουργήματα, θά

³² Πρὸς Ἑβραίους ιβ', 18-29.

παραμεριστοῦν, γιά νά παραμείνουν ὅσα δέν εἶναι δυνατό νά σαλευτοῦν. Γι' αὐτό ἄς εἴμαστε εὐγνώμονες πού μᾶς προσφέρεται ἀσάλευτη βασιλεία, κι ἄς λατρεύουμε τό Θεό μέ τρόπο εὐάρεστο, μέ σεβασμό καί μέ εὐλάβεια, γιατί ὁ Θεός μᾶς εἶναι φωτιά πού κατακαίει»

β'. Συγχρόνως ὁ ἀπόστολος ἐπισημαίνει τόν κίνδυνο νά ἀποκλεισθοῦν ὅσοι δέν ἀνταποκριθοῦν στήν φωνή τοῦ Θεοῦ πού τούς καλεῖ νά ἀρνηθοῦν τήν ἀσέβεια καί τίς κοσμικές ἐπιθυμίες :

«Φοβηθῶμεν οὖν μή ποτε, καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τήν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. καί γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κάκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους μή συγκεκριμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. εἰσερχόμεθα γάρ εἰς τήν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν· ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τήν κατάπαυσίν μου· καίτοι τῶν ἔργων ἀπό καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἐβδόμης οὕτω· καί κατέπαυσεν ὁ Θεός ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ· καί ἐν τούτῳ πάλιν· εἰ εἰσελεύσονται εἰς τήν κατάπαυσίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινας εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, καί οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπειθείαν, πάλιν τινὰ ὀρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν Δαυΐδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς εἴρηται· σήμερον ἐάν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ γάρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας· ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ. ὁ γάρ εἰσελθὼν εἰς τήν κατάπαυσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ιδίων ὁ Θεός. Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τήν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας» ³³.

³³ Πρὸς Ἑβραίους δ', 1-11.

γ'. Όπως ἐλέχθη ἡ Ἐκκλησία μας ὅλη τὴν προετοιμασία τῶν Ἰσραηλιτῶν γιὰ τὴν ἔξοδό τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο τὴν θεωρεῖ προτύπωση ἢ εἰκόνα πού συμβολίζει τὴν ἔξοδο τοῦ πιστοῦ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Αὕτῃ τὴν ἐφαρμογὴ μαρτυρεῖ τό ιδιόμελο τῶν Ἀποστίχων τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Πέμπτης τῆς Α' Ἑβδομάδας τῶν Νηστειῶν:

«Οἱ ποθοῦντες τοῦ θεοῦ πάσχα μετασχεῖν, οὐκ ἀπ' Αἰγύπτου ἀλλ' ἐκ Σιών ἀρχομένων, τὴν τῆς ἁμαρτίας ζύμην ἐξάρωμεν τῇ μετανοίᾳ, περιζώσωμεν τὰς ὀσφύας ἡμῶν τῇ νεκρώσει τῶν ἡδονῶν, καλλωπίσωμεν τοὺς πόδας, ὑποδήμασι κωλυτικοῖς, ἐκ πάσης ὁδοῦ πονηρᾶς, καὶ στηριχθῶμεν τῇ βακτηρίᾳ τῆς πίστεως, μὴ ζηλώσωμεν τοὺς ἐχθρούς, τοῦ δεσποτικοῦ Σταυροῦ, θεοποιοῦντες τὴν γαστέρα, ἀλλ' ἀκολουθήσωμεν, τῷ διὰ νηστείας ἡμῖν, τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου νίκην ὑποδείξαντι, Σωτῆρι τῶν ψυχῶν ἡμῶν».

Στόν ὕμνο αὐτό οἱ πιστοὶ προτρέπονται νὰ μὴ μιμηθοῦν «τοὺς ἐχθρούς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες!»³⁴. Ἀντιθέτως καλοῦνται νὰ ἀκολουθήσουν τὸν Σωτήρα Κύριο πού μᾶς ὑποδεικνύει μέ ποιό τρόπο μποροῦμε νὰ νικήσουμε τὸν διάβολο «διὰ προσευχῆς καὶ νηστείας»³⁵.

δ'. Ἡ ποιμαντορική αὐτὴ Ἑγκύκλιό μας ἐξαπολύεται γιὰ νὰ συμβάλει στὴν βίωση τῶν πανσέπτων ἡμερῶν «πρὸς καθαρισμόν ψυχῶν καὶ σωμάτων, πρὸς ἐγράτειαν παθῶν, πρὸς ἐλπίδα ἀναστάσεως» (Οπισθάμβωνος εὐχή τῆς Προηγιασμένης).

«Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ

³⁴ Πρὸς Φιλιππησίους γ', 18-19.

³⁵ Ματθαίου ιζ', 21.

Χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, διότι γέγραπται· ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε, εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαράδοτου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἄμνοῦ ἁμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς Θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς Θεόν»³⁶.

Δηλαδή : «Ἐτοιμαστεῖτε, λοιπόν, πνευματικά, καὶ μένετε ἄγρυπνοι· ἀφῆστε νὰ σᾶς καθοδηγεῖ πλήρως ἡ ἐλπίδα στὴ σωτηρία ποὺ σᾶς προσμένει, ὅταν φανερωθεῖ ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἀφοῦ ἀποφασίσατε νὰ ὑπακούετε στό Θεό, μὴν ἀφήνετε νὰ ρυθμίζουν τὴ ζωὴ σᾶς οἱ ἐπιθυμίες, ποὺ εἶχατε πρὶν τὸν γνωρίσετε. Ἀντίθετα, ὅλη σας ἡ συμπεριφορὰ νὰ εἶναι ἅγια, ὅπως ἅγιος εἶναι κι ὁ Θεός ποὺ σᾶς κάλεσε. Γιατί τό λέει ἡ Γραφή: Νὰ γίνετε ἅγιοι γιατί ἐγὼ εἶμαι ἅγιος. Ἀφοῦ στίς προσευχές σᾶς ὀνομάζετε «Πατέρα» τὸ Θεό, ποὺ κρίνει τὸν καθένα σύμφωνα μέ τὰ ἔργα τοῦ χωρὶς νὰ κάνει διακρίσεις σέ πρόσωπα, ἔχετε ὑποχρέωση νὰ περνᾶτε τὴν πρόσκαιρη ζωὴ σᾶς πάνω στὴ γῆ μέ σεβασμό στό Θεό. Ξέρετε καλὰ τί πληρώθηκε ὡς ἀντάλλαγμα γιὰ νὰ ἀπελευθερωθεῖτε ἀπὸ τὸ μάταιο τρόπο ζωῆς, ποὺ κληρονομήσατε ἀπὸ τοὺς προπάτορές σας. Δέν ἦταν κάτι ποὺ φθείρεται, ὅπως τὸ ἀσήμι ἢ τὸ χρυσάφι, ἀλλὰ τὸ ἀνεκτίμητο αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ θυσιάστηκε σάν ἄμωμος κι ἄσπιλος ἁμνός. Ἡ θυσία αὐτὴ εἶχε προκαθοριστεῖ πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου, φανερώθηκε ὅμως γιὰ χάρη σᾶς τὰ τελευταῖα χρόνια. Ἐξαιτίας τοῦ Χριστοῦ πιστεύετε στό Θεό, ὁ ὁποῖος τὸν ἀνάστησε ἀπὸ τοὺς νεκρούς καὶ

³⁶ Α' Πέτρου α', 13-21.

τοῦ ἔδωκε δόξα καί τιμή. Ἔτσι ἡ πίστις κι ἡ ἐλπίδα σᾶς ἀναφέρονται στό Θεό».

Στό τέλος αὐτῆς τῆς πνευματικῆς πορείας οἱ πιστοί πού δέχτηκαν αὐτήν τήν εὐεργεσία καί ὁμολογοῦν «εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καί πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τήν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καί μετέστησεν εἰς τήν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τήν ἀπολύτρωσιν, τήν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν» (Πρός Κολοσσαεῖς α', 12-14)

Μέρος δεύτερον (Β')

Ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή

Ὅτι περί τίς ἀρχές τοῦ Ε' αἰῶνα ὑπῆρχον δύο νηστεῖες πρό τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα, διαφόρου διαρκείας ἐκάστη, προκύπτει ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ ιστορικοῦ Σωκράτους, πού γράφει : «Τὰς μὲν πρό τοῦ Πάσχα νηστείας, ἄλλως παρ' ἄλλοις φυλαττομένας ἔστιν εὐρεῖν. Οἱ μὲν γάρ ἐν Ῥώμῃ τρεῖς πρό τοῦ Πάσχα ἐβδομάδας, πλὴν Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, συνημμένας νηστεύουσιν οἱ δὲ ἐν Ἰλλυρικοῖς καὶ ὅλη τῇ Ἑλλάδι καὶ οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (κατὰ Σωζόμενον δὲ «σὺν τοῖς Παλαιστινοῖς») πρό ἐβδομάδων ἕξ τὴν πρό τοῦ Πάσχα νηστείαν νηστεύουσι, τεσσαρακοστὴν αὐτὴν ὀνομάζοντες· ἄλλοι δὲ παρὰ τούτους πρό ἑπτὰ τῆς ἐορτῆς ἐβδομάδων τῆς νηστείας ἀρχόμενοι καὶ τρεῖς μόνους πενθημέρους ἐκ διαλειμμάτων νηστεύοντες, οὐδὲν ἥττον καὶ αὐτοὶ τεσσαρακοστὴν τὸν χρόνον τοῦτον καλοῦσιν. Καὶ θαυμάσαι μοι ἔπεισι, πῶς οὗτοι, περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν διαφωνοῦντες,

τεσσαρακοστήν ὀνομάζουσι καὶ ἄλλοι, ἄλλον λόγον τῆς ὀνομασίας εὐρεσιλογοῦντες, ἀποδιδόασιν. Καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς περὶ τούτου ἔγγραφον ἔχει δεῖξαι παράγγελμα, δῆλον ὡς καὶ περὶ τούτου τῇ ἐκάστου γνώμῃ καὶ προαιρέσει ἐπέτρεψαν οἱ ἀπόστολοι, ἵνα ἕκαστος μὴ φόβῳ, μηδὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀγαθὸν κατεργάζεται³⁷. Ἡ αὐτὴ ἀμφισβήτηση ὑπῆρχε καὶ περὶ τῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας τῆς Μεγάλης ἐβδομάδος, ὅπως ἀναφέρουν ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς³⁸.

Τὸν ὅρον «τεσσαρακοστή», τὸν ὁποῖον, κατὰ τὸν Σωκράτη, «ἄλλοι, ἄλλον λόγον εὐρεσιλογοῦντες, ἀποδιδόασιν», συναντᾶμε τὸ πρῶτον γιὰ τὴν πρὸ τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν νηστείαν εἰς τὸν ε' κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν, μία μὲν πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ»³⁹. Ἐκ τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου, λέγοντος: «συνειδότες οὖν οἱ Πατέρες τὴν βλάβην τὴν γενομένην ἐκ τῆς ἡμελημένης προσόδου, συνελθόντες ἐτύπωσαν ἡμέρας τεσσαράκοντα νηστείας, εὐχῶν, ἀκροάσεων, συνόδων, ἵν' ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις καθαρθέντες μετ' ἀκριβείας ἅπαντες καὶ δι' εὐχῶν καὶ δι' ἐλεημοσύνης καὶ διὰ νηστείας... μετὰ καθαροῦ συνειδότος προσίωμεν»⁴⁰, προκύπτει, λίαν πιθανῶς, ὅτι ἡ τεσσαρακονθήμερος πρὸ τοῦ Πάσχα νηστεία διευτυπώθη παρὰ τῶν Πατέρων τῆς Α' Οἱκ. Συνόδου, ἀπὸ τούτους ὁποίους καὶ ὀνομάσθηκε τεσσαρακοστή, ἄνευ ὅμως διασαφήσεως τῆς ὀνομασίας καὶ καθορισμοῦ τῆς ἡμέρας ἐνάρξεως καὶ λήξεως αὐτῆς.

³⁷ Σωκράτους Σχολαστικοῦ, Ἱστορία Ἐκκλησιαστική, Βιβλίον ε', κεφάλαιον κβ', Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία (PG) 67, 632B-633B.

³⁸ Βλ. Βασιλείου Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἔκδοσις β', ἐκδοτικός οἶκος «ΑΣΤΗΡ», Ἀθῆναι 1959, σ. 117 κ. ἐξ.

³⁹ Ράλλη - Ποτλῆ, *Σύνταγμα Κανόνων*, τ. Β', Ἀθήνησιν «Γ. Χαρτοφύλακος 1852» (Φωτοτυπικὴ ἀνατύπωσις Ἐκδόσεις «Γρηγόρη» 1992) σ. 125.

⁴⁰ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Λόγος εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας*, Migne Ἑλληνικὴ Πατρολογία (PG) 48, 867.

Τὴν νηστεία πρὸ τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν μέ τὴν ἴδια ὀνομασία τεσσαρακοστή ἀναφέρει μετὰ ταῦτα ὁ Μ. Ἀθανάσιος στὴν πρὸς τὸν βασιλέα Κωνστάντιον ἀπολογία του (§ 15), στὴν ἀπολογία περὶ φυγῆς (§ 6,2), στὴν ἐγκύκλιο ἐπιστολὴ (§ 4,3), στὴν ὁποία μάλιστα, ἀποκαλεῖ αὐτὴ «ἀγίαν», στὸ ἀμφιβαλλόμενον, ὡς ἔργον του «Σύνταγμα διδασκαλίας πρὸς μονάζοντας» κ.λπ. (§ 2), στὸ ὁποῖο διακρίνει αὐτὴ τῆς νηστείας τῆς ἐβδομάδος τοῦ Πάσχα⁴¹ καὶ σέ μερικές ἐορταστικές του ἐπιστολές⁴². Ὁ πρὸ αὐτοῦ ὅμως ἀκμάσας ἱστορικὸς Εὐσέβιος, οὐδόλως χρησιμοποιοῦν τὸν ὄρον τεσσαρακοστή, θεωρεῖ «προέορτα, προπαρασκευῆς ἕνεκα» τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα νηστείαν, ἣν καὶ καλεῖ «*τεσσαρακονθήμερον ἄσκησιν*»⁴³. Κατὰ τὸν Π. Ρομπότην (1830-1875)⁴⁴, «*ὡνομάσθη τεσσαρακοστή, διότι κατὰ μίμησιν*

⁴¹ Βλ. Μεγάλου Ἀθανασίου, Β.Ε.Π.ΕΣ, τ. 31, σσ. 18, 36· Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1962. ΒΕΠΕΣ, τ. 35, σ. 165, Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1964.

⁴² Migne Ἑλληνικὴ Πατρολογία (PG) 27, 1366 – 1414.

⁴³ Εὐσεβείου Καισαρείας, *Περὶ τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα*, § 4, ΒΕΠΕΣ, τ. 24, σ. 87, Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1960.

⁴⁴ Ὁ Παναγιώτης Ρομπότης (1830-1875) ἦταν Ἕλληνας θεολόγος, καθηγητὴς Πανεπιστημίου τοῦ 19ου αἰῶνα. Γεννήθηκε στο Κρανίδι Ἀργολίδας τὸ 1830 ὅπου ὀλοκλήρωσε τίς ἐγκύκλιες σπουδές του. Σπούδασε σέ Ἀθήνα, Ἀγία Πετρούπολη καὶ Γερμανία. Ἐπέστρεψε στὴν Ελλάδα καὶ διορίστηκε καθηγητὴς Γυμνασίου, τὸ 1858 ἐπίτιμος καὶ τὸ 1868 τακτικὸς καθηγητὴς στὴ Θεολογικὴ Σχολή τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου παρέμεινε μέχρι τὸ θάνατό του. Δίδαξε δογματικὴ, ἠθικὴ καὶ λειτουργικὴ. Διετέλεσε πέντε φορές κοσμήτορας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς (1860-1861, 1863-1864, 1866-1867, 1869-1870 καὶ 1871-1872) καθὼς καὶ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου τὸ Ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1874-1875. Αἴσθησις προκάλεσε κατὰ τὴν ἑναρξὴ τῆς Πρυτανικῆς του θητείας τὸ γεγονὸς πὺς ἐξέδωσε ἕναν κώδικα καλῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς φοιτητὲς τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ ὁποῖοι θορυβοῦσαν καὶ κάπνιζαν ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας, δυσκολεύοντας τὸ ἔργο τῶν καθηγητῶν. Ἀποχώρησε ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιον τὸ 1873. Τὸ 1870 χειροτονήθηκε Πρεσβύτερος τὸ 1870 καὶ διετέλεσε ἐφημέριος τῆς βασιλίσσας Ὁλγας. Διετέλεσε καθήκοντα πνευματικὸς καὶ ἐξομολόγος τῆς ἐνῶ τῆς δίδαξε καὶ Ἑλληνικά. Διετέλεσε πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἐταιρείας στὴν Ἀθήνα τὴν περίοδον 1871-1875. Διετέλεσε ἐπίσης ὑπολοχαγὸς στὴν Πανεπιστημιακὴ φάλαγγα. Ἀπεβίωσε στὴν Ἀθήνα στίς 6 Ἰουλίου 1875.

τῆς τεσσαροκονθήμερου νηστείας τοῦ Κυρίου οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοί, ἐντὸς τεσσαράκοντα περίπου ἡμερῶν, ἢ ἐνήστευον αὐστηρῶς ἢ μετρίως μετεῖχον τροφῆς ἢ ἀπεῖχον τῶν πρὸς ἡδονὴν τροφῶν»⁴⁵, κατὰ δὲ τὸν Χρ. Ἐνισλείδην «τὴν ὀνομασίαν τεσσαρακοστὴ ἐπῆρε κατ' ἀναλογίαν πρὸ τὴν Πεντηκοστὴ». Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι Πεντηκοστὴ σημαίνει καὶ τὴν οἰκείαν ἐορτὴν καὶ τὸ διάστημα τῶν 50 ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἡμερῶν. Ὁ ἱστορικὸς Εὐσέβιος λέγει: «Τῆς Πεντηκοστῆς ἑβδομάσι μὲν ἐπτὰ τετιμημένης, μονάδι δὲ ἐπισφραγιζομένης»⁴⁶. Καθ' ἡμᾶς, καίτοι τοῦτο εἶναι ὅλως ἀμάρτυρον, μετὰ τὸ ἀριθμητικὸν τακτικὸν τεσσαρακοστῇ, πρέπει νὰ νοῆται ἡ λέξις νηστεία, ὅπου ἔτσι δηλοῦται νηστεία τεσσαράκοντα ἡμερῶν. Ἐπειδὴ δ' ἤδη ἔχομεν δύο τεσσαροκονθήμερους νηστείας τὴν πρὸ τῶν Χριστοῦ Γεννῶν καὶ τὴν πρὸ τῆς ἑβδομάδος τῶν Παθῶν, ἡ δευτέρα, ὡς ἀρχαιότερα καὶ αὐστηροτέρα καὶ συνδεδεμένη ἅμα μετ' ἀσματογραφίας, ἐκλήθη Μεγάλη καί, ὡς προερέθη, Ἀγία, κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον.

Ὁ χρόνος ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (νηστείας) διεσαφήθη κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, «Φυλακτέα - λέγουν αἱ Διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων - ἡ νηστεία τῆς τεσσαρακοστῆς, μνήμην περιέχουσα τῆς τοῦ Κυρίου πολιτείας τὸ καὶ νομοθεσίας ἐπιτελείσθω δὲ ἡ νηστεία αὕτη πρὸ τῆς νηστείας τοῦ Πάσχα, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ Δευτέρας, πληρουμένη δὲ εἰς Παρασκευὴν· μεθ' ἧς, ἀπονηστεύσαντες, ἄρξασθε τῆς Ἀγίας τοῦ Πάσχα ἑβδομάδος, νηστεύοντες αὐτὴν πάντες μετὰ φόβου καὶ τρόμου, προσευχόμενοι ἐν αὐταῖς περὶ τῶν ἀπολλυμένων»⁴⁷.

Εἰς Βατικανὸν δὲ τινὰ κώδικα σημειοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡμέραν Δευτέραν νόει, τὴν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῆς τυραποθέσεως καὶ μὴ ἀπὸ τῆς

⁴⁵ Λειτουργική, 1869, σ. 98.

⁴⁶ Εὐσεβείου Καισαρείας, Βίος Κωνσταντίνου, Δ', LXIV (64), ΒΕΠΕΣ, τ. 24, σ. 196, Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1960. (Χρήστου Ν. Ἐνισλείδου, Ὁ θεσμὸς τῆς Νηστείας, Ἐκδόσεις «Ρηγόπουλος» Ἀθῆναι 1959, σ. 2.

⁴⁷ Διαταγαὶ Ἀποστόλων, Ε' XIII, ΒΕΠΕΣ, τ. 2, σ. 85, Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1955.

ἀποκρεωσίμου, καθὼς οἱ ἀπαιδευτοὶ φάσκουσιν, ἀλλὰ καθὼς οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι παρέδωσαν ἡμῖν ἐν ταῖς ἀγίαις αὐτῶν καὶ θείαις διατάξεσιν... ἀπὸ γὰρ ἄλλης Δευτέρας οὐκ ἔστι τεσσαρακοστὴν σταθῆναι. Ψήφισον δὲ καὶ εὐρήσεις τρανῶς τὴν ἀλήθειαν. Ἐὰν γὰρ ἀπὸ τῆς Δευτέρας τῆς μετὰ τὴν ἀπόκρεω, ἥτοι τῆς τυροφάγου, κρατήσης ἕως τῆς Παρασκευῆς τῶν Βαΐων, γίνονται ἡμέραι μ', ἐὰν δὲ πάλιν οὕτω κρατήσης καὶ παραδράμῃς τὸ Σάββατον καὶ τὰς Κυριακάς, γίνονται ἡμέραι λ'... Ὡς ἂν οὖν βουλευθῇς κρατῆσαι ἢ ψηφίσαι, οὐκ ἐστὶ δυνατόν τεσσαρακοστὴν εἶναι, εἰ μὴ οὕτως καθὼς ὥρισαν οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ἀπὸ τῆς Δευτέρας τῆς τυροφάγου μέχρι τῆς Παρασκευῆς τῶν Βαΐων, συναριθμουμένων τῶν Σαββάτων καὶ τῶν Κυριακῶν, μὴ νηστευομένων δέ»⁴⁸.

Στὸ Τριώδιο, διὰ τῶν ὕμνων τοῦ ὁποίου ἐξαίρεται ἡ πρὸ τοῦ Πάσχα νηστεία, μόνον εἰς δύο ιδιόμελα, ψαλλόμενα εἰς τὸν ἐσπερινὸν τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς νηστείας, ἥτοι τῇ Παρασκευῇ πρὸ τοῦ Λαζάρου ἐσπέρας, καλεῖται ἡ νηστεία αὕτη τεσσαρακοστή.

Ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (νηστείας), τῆς ὁποίας τὸ προοίμιον καὶ προπύλαια εἶναι ἡ ἡμινήστιμος ἐβδομάδα τῆς τυροφάγου, στήν ὁποία καταλύουμε γάλα, τυρί καὶ ὠά, ὅχι ὅμως καὶ κρέας, ἔχουμε τὴν πρὸ τῶν Χριστοῦ Γεννῶν τεσσαρακονθήμερη, ἐπίσης, νηστεία, ἀρχομένη τὴν ιε' Νοεμβρίου, ἐπομένη στὴ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου «Φιλίππου, διό καὶ πολλαχοῦ καλεῖται νηστεία τοῦ Ἁγίου Φιλίππου καὶ ἐξικνουμένη μέχρι καὶ τῆς κδ' Δεκεμβρίου.

Ταυτισθείσης συντόμως τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων νηστεία καὶ τεσσαρακοστή, ἤρχισεν ἐνωρὶς νὰ καλῆται πᾶσα νηστεία, τεσσαρακοστή καί, κοινῶς, σαρακοστή, καὶ ἐκ τῆς τελευταίας αὐτῆς ὀνομασίας πάντα τὰ διὰ τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν ἐπιτήδεια βρώματα «σαρακοστιανὰ».

⁴⁸ (I.B. Pitra, *Juris Eccl. Graecorum Historia et Monumenta*, Romae MDCCCLIV, I, σ. 298).

Οὕτως ὁ Ἀναστάσιος Σιναΐτης ὁμιλεῖ «περὶ τῶν ἁγίων τριῶν τεσσαρακοστῶν»⁴⁹, εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνει, ἐκτὸς τῶν δύο τεσσαρακονθημέρων νηστειῶν, καὶ τὴν μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς ἀρχομένην νηστείαν⁵⁰, τὴν λεγομένην τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἥτις, κατ' αὐτόν, ἐνηστεύετο «μέχρι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου· ὑπὸ δὲ τῶν Ἀγίων Πατέρων δι' οἰκονομίαν ἐξεκόπη..., ἐτυπώθη δὲ ἄχρι τῆς ἐορτῆς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων νηστεύειν, εἴθ' οὕτως ἐπιλύειν· εἴτ' ἀπ' ἀρχῆς Αὐγούστου νηστεύειν, ἄχρι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ πάλιν διαλύειν».

Ἐκτὸς τῶν πέντε αὐτῶν νηστειῶν, τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (νηστείας), τῆς ἐβδομάδος τῶν Παθῶν, τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Χριστοῦ Γεννῶν, ἔχομεν καὶ νηστίμους ἡμέρας. Αὗται εἶναι ἡ Τετάρτη καὶ ἡ Παρασκευὴ ἐκάστης ἐβδομάδος, ἡ ἰδ' Σεπτεμβρίου ἐν ᾗ ἐορτάζομεν τὴν Ὑψωσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ἡ ε' Ἰανουαρίου, παραμονὴ τῆς ἐορτῆς τῶν Φώτων καὶ ἡ κθ' Αὐγούστου, ἐν ᾗ μνήμην ἐπιτελοῦμεν τῆς ἀποτομῆς κεφαλῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου.

⁴⁹ Ράλλη - Ποτλῆ, μν. ἔργ., τ. Δ', 580.

⁵⁰ Πρβλ. Διαταγαὶ Ἀποστόλων Ε' ΧΧ, ΒΕΠΕΣ, τ. 2, σ. 93, Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1955.

Γ' Μέρος

Ἡ πνευματική διακονία τῶν Ποιμένων

1. Γιά τήν θεία Λατρεία

α'. Ἱερές Ἀκολουθίες τοῦ Νυχθημέρου

Ὅφείλετε νά τελεῖτε ἀνελλιπῶς καί ἐπιμελῶς ὅλες τίς Ἱερές Ἀκολουθίες τοῦ Ὁρολογίου Προγράμματος, κατά τήν παραδεδομένη τάξη τῆς Ἐκκλησίας μας. Τό πρωί τελοῦνται ἀλληλοδιαδόχως τό Μεσονυκτικό, ὁ Ὅρθρος. οἱ Ἑῶρες καί ὁ Ἑσπερινός. Τό ἀπόγευμα τελεῖται τό Μέγα

Ἀποδείπνο. Τήν πρώτη Ἑβδομάδα στήν Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἀποδείπνου ψάλλεται τμηματικά ὁ Μέγας Κανόνας τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης καί διαβάζονται καί οἱ καθιερωμένες εὐαγγελικές περικοπές. Ὑπενθυμίζουμε τήν ἐντολή μας, ὅτι τίς Ἱερές Ἀκολουθίες, Ὁρθρινές καί Ἑσπερινές, πρέπει νά τελοῦν ἀπαραιτήτως ὅλοι οἱ Ἐφημέριοι, ἐκτός ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται σέ διατεταγμένη ὑπηρεσία.

β'. Προηγιασμένες

Κάθε ἑβδομάδα θά τελοῦνται στίς Ἑνορίες, οἱ προβλεπόμενες ἀπό τό «Τυπικόν» Προηγιασμένες· κάθε Τετάρτη ἑσπερινή, κάθε Παρασκευή πρωϊνή. Ἐπειδή οἱ Ἑνορίες ἔχουν πολλά σχολεῖα πού ζητοῦν νά ἐκκλησιαστοῦν, διευκρινίζουμε, ὅτι ἀπό τό «Τυπικόν» ἐπιτρέπεται νά τελοῦνται Προηγιασμένες καί τίς ἄλλες ἡμέρες τῆς ἑβδομάδας, τηρουμένων κατὰ τά λοιπά τῶν γνωστῶν προϋποθέσεων.

γ'. Χαιρετισμοί πρὸς τήν Θεοτόκο

Τό ἑσπέρας τῆς Παρασκευῆς τῶν πέντε πρώτων ἑβδομάδων τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τελεῖται ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μικροῦ Ἀποδείπνου μετὰ τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου, ὅπως προβλέπεται ἀπό τό «Τυπικόν» τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὅμοίως μπορεῖτε νά τελεῖτε διπλές Ἀκολουθίες τῶν Χαιρετισμῶν πρὸς ἐξυπηρέτηση τῶν ἡλικιωμένων, τῶν ἐργαζομένων καί τῶν σχολείων.

δ'. Ὁ Μέγας Κανόνας

Κατὰ τό διανυόμενο ἔτος ὁ Μέγας Κανόνας θά ψαλλεῖ κανονικά τήν Τετάρτη τῆς Ε' Ἑβδομάδας, τήν 10ῃ Ἀπριλίου.

Τήν ἐπομένη Πέμπτη, 11 Ἀπριλίου, θά τελεσθεῖ ἡ Προηγιαμένη ὡς προβλέπουν οἱ διατάξεις τοῦ «Τυπικοῦ» πού παρατίθενται στά «Δίπτυχα».

Στά «Δίπτυχα» τῆς Ἐκκλησίας μας τοῦ διανυομένου ἔτους 2019 ἀναφέρονται οἱ διατάξεις τοῦ «Τυπικοῦ», ὅταν ὁ Μέγας Κανόνας ψαλεῖ τό ἑσπέρας τῆς Τετάρτης εἴτε στήν Ἀκολουθία τοῦ Ἀποδείπνου εἴτε στήν

Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθοῦ (ἴδε «Δίπτυχα» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σσ. 163-165).

ε΄. Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου

Ἐπισημαίνουμε, ὅτι ἀπό τό «Τυπικόν» προβλέπεται τίς πέντε Κυριακές τῶν Νηστειῶν νά τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ἡ Λειτουργία αὕτη ἐκφράζει μέ ἄριστο τρόπο τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας μας καί τό βίωμα τῆς πιστεύουσας κοινότητας, πού προσφέρει τήν ἀναίμακτη θυσία «ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καί σωτηρίας». Τά νοήματά της ὑψηλά. Ἡ φράση της τέλεια. Τό ὕψος της κατανυκτικό καί θεοπρεπές. Εἶναι διδακτική καί ὁδηγοῦσα τίς ψυχές στόν θρόνο τοῦ Θεοῦ Πατέρα. Γι' αὐτό πρέπει νά τήν τελεῖτε μέ κατάνυξη, ἱεροπρέπεια καί ἐπιμέλεια. Οἱ νεώτεροι ἐξασκηθῆτε ἀναγιγνώσκοντες τίς εὐχές της κατ' ἰδίαν πρίν τήν τελέσετε.

Ὅμοίως καί τά ψαλτά μέρη της εἶναι μοναδικά. Οἱ ἱεροψάλτες πρέπει νά ψάλλουν τά καθιερωμένα μέλη κατὰ τήν μουσική παράδοση.

στ΄. Θεία Λειτουργία κατὰ τά Σάββατα

Δέν θά παραλείψετε κάθε Σάββατο νά τελεῖτε τήν θεία Λειτουργία κατὰ τό πρόγραμμα.

ζ΄. Οἱ Κατανυκτικοί Ἑσπερινοί

Τό ἑσπέρας τῶν Κυριακῶν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς θά τελοῦνται στίς Ἑνορίες, οἱ προβλεπόμενοι ἀπό τό «Τυπικόν» Κατανυκτικοί Ἑσπερινοί.

Στόν Μητροπολικό Ἱερό Ναό τοῦ ἀγίου Νικολάου Καισαριανῆς θά τελεσθοῦν κατὰ τήν ἐκκλησιαστική τάξη οἱ πέντε (5) Κατανυκτικοί Ἑσπερινοί, τίς Κυριακές τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς μέ χοροστασία μας. Μετά τόν Κατανυκτικό Ἑσπερινό θά ἀκολουθεῖ ἡ καθιερωμένη ἑσπερινή

ὁμιλία μας. Τά θέματα πού θά ἀναπτύξουμε θά εἶναι ἡ Διαθήκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἑρμηνευτικά σχόλια στά κεφάλαια τοῦ Κατά Ἰωάννη ιγ', ιδ', ιε', ιστ', καί ιζ'.

Τά ιδιόμελα τροπάρια τῶν Κατανυκτικῶν Ἑσπερινῶν προβάλλουν διάφορα βιώματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς πού οἱ πιστοί προτρέπονται νά ἀποκτήσουν νά ἀγωνισθοῦν πνευματικά.

Τό κείμενο τῶν ιδιομέλων σχολιάζουμε στήν εἰδική ἔκδοσή μας «Αἱ ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν» (Ψαλμοῦ ρμθ', {149}, 6) Σχόλια στά Ἰδιόμελα Τροπάρια τῶν Κατανυκτικῶν Ἑσπερινῶν τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, Καισαριανή 2018.

Τήν Κυριακή τῆς Τυρινῆς τό ιδιόμελο ἀναφέρεται στήν μετάνοια.

Τήν Πρώτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν στήν ἐλεημοσύνη.

Τήν Δευτέρα Κυριακή τῶν Νηστειῶν στήν ὀλέθρια διακοπή τῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεὸ Πατέρα.

Τήν Τρίτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν στήν ταπείνωση.

Τήν Τετάρτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν στήν δύναμη τῆς νηστείας πού ἐπισπᾷ τήν φιλανθρωπία του Θεοῦ.

Τήν Πέμπτη Κυριακή τῶν Νηστειῶν στίς ἀρετές τῆς καρτερίας στούς πειρασμούς καί στήν μακροθυμία.

Στούς Κατανυκτικοὺς Ἑσπερινοὺς θά εἴσθε ὅλοι παρόντες. Θά λαμβάνουν μέρος οἱ καθοριζόμενοι Πρεσβύτεροι γιά κάθε Κατανυκτικό Ἑσπερινό καί οἱ Διάκονοι. Ἐπίσης τούς Χορούς τῶν ἱεροψαλτῶν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ θά πλαισιώνουν οἱ ἱεροψάλτες τῶν Ἑνοριῶν μας, πού ὀφείλουν νά προσέρχονται σ' αὐτούς. Γι' αὐτό πρέπει νά τούς ἐνημερώσετε ἐγκαίρως γι' αὐτή τήν ὑποχρέωση τους.

Τέλος ὑπενθυμίζουμε, ὅτι ὀφείλετε κάθε Κυριακή στήν Ἀπόλυση τῆς θείας Λειτουργίας, νά ἀνακοινώνετε, ὅτι κάθε Κυριακή τελεῖται στόν Μητροπολιτικό Ἱερό Ναό τοῦ ἀγίου Νικολάου Καισαριανῆς καί ὥρα 6 μ.μ. ἡ Ἀκολουθία τοῦ Κατανυκτικοῦ Ἑσπερινοῦ μέ χοροστασία μας καί ὁμιλία

μας επί θεμάτων πνευματικής οίκοδομης, ὅπως ἀνακοινώνονται κάθε φορά.

Ἐξυπακούεται, ὅτι ἡ Ἀκολουθία τοῦ Κατανυκτικοῦ Ἑσπερινοῦ θά τελεῖται καί στίς Ἑνορίες κατά τό πρόγραμμα τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καί δέν θά παραλείπεται μέ τό πρόσχημα, ὅτι τελεῖται στόν Μητροπολιτικό Ἱερό Ναό ἐπίσημα μέ τήν χοροστασία μας.

Κατά τόν πρῶτο Κατανυκτικό Ἑσπερινό τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς, ὁ ὁποῖος λέγεται «Ἑσπερινός τῆς συγγνώμης», ὁ Ἐφημέριος παρέχει στούς Ἀδελφούς καί Συλλειτουργούς του καί ἐν συνεχείᾳ καί τούς πιστούς τήν ἄφεση γιά ὅσα τόν ἐστενοχώρησαν ἢ τόν ἀδίκησαν καί καλεῖ τούς πιστούς τό αὐτό νά πράξουν γι' αὐτόν καί μεταξύ τους.

* * * * *

2. Γιά τήν οἰκοδομή τοῦ λόγου

Ἦδη λέχθηκαν προηγουμένως ὅσα ἀναφέρονται σ' αὐτή τήν περίοδο πού συντελοῦν στήν καλλιέργεια καί κατάρτιση τῶν πιστῶν.

Τονίζουμε μόνο τοῦτο, ὅτι στά κηρύγματά σας, στίς ἑσπερινές ὁμιλίες καί στό ὑπόλοιπο πρόγραμμα πνευματικῆς οἰκοδομῆς τῶν πιστῶν, νά ἀνα-πτύσσετε θέματα πνευματικῆς ζωῆς συμβάλλοντα στήν περαιτέρω καλλιέργεια τῶν πιστῶν καί στόν πνευματικό καταρτισμό τους. Ἡ διδαχή τῶν Ποιμένων ὀφείλει νά ἔχει ὡς τελικό σκοπό αὐτό, πού καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔθετε, πού πονοῦσε καί ἀγωνιοῦσε γιά τά πνευματικά του παιδιά «ἄχρις οὔ μορφωθῇ Χριστός»⁵¹ σ' αὐτά.

Γιά τό σκοπό αὐτό ἐκδώσαμε τό βιβλίο μας μέ τίτλο «ΣΥΝΑΞΑΡΙΑ ὅλων τῶν Κυριακῶν καί τῶν ἐπισήμων ἡμερῶν τοῦ Τριωδίου καί Πεντηκοσταρίου, συντεθέντα μέν εἰς τήν ἐλληνικήν ὑπό Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου μεταφρασθέντα δέ εἰς τήν ἀπλῆν ἡμῶν διάλεκτον ὑπό τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου ἀξιώσει καί προτροπῇ τοῦ πανιερωτάτου καί Σεβασμιωτάτου Ἀγίου

⁵¹ Πρὸς Γαλάτας δ', 19.

Κορίνθου Κυρίου Μακαρίου τοῦ Νοταρά». Στόν ἐν λόγῳ τόμο συμπεριελήφθηκαν ὅλα τὰ Συναξάρια τῶν λεγομένων κινητῶν ἑορτῶν τῆς Ἐκκλησίας μας πού ἔχουν κέντρο καί κεφαλή τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα, ὅπως δημοσιεύονται στά λειτουργικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς συνάγεται ἀπό τόν χρόνο τοῦ συντάξαντος αὐτά Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου (ιδ' αἰώνας), ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς ἐξέφρασε τήν ἐκκλησιαστική παράδοση πού προϋπῆρχε καί ἐντάχθηκαν στήν κοινή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας καί ἐπὶ ἔξι καί πλέον αἰῶνες ἔκτοτε ἀποτελοῦν τήν ὑπεύθυνη καί σταθερή διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας πρὸς τοὺς πιστοὺς γιὰ τό νόημα καί τό σκοπὸ τῆς πνευματικῆς πορείας στό χρόνο αὐτῇ τήν ἐκκλησιαστική περίοδο. Στά νεώτερα χρόνια ἔνεκα πολλῶν λόγων πού δέν εἶναι τοῦ παρόντος νά ἀναφερθοῦν τὰ σημαντικά αὐτά κείμενα σπανίως ἀναγιγνώσκονται στίς λατρευτικές συνάξεις τῶν πιστῶν στίς Ἑνορίες μέ συνέπεια νά τὰ ἀγνοοῦν οἱ πιστοί.

Ἐπειδὴ δέ εἶναι ἐγκατεσπαρμένα στά λειτουργικά βιβλία τὰ συγκεντρώσαμε στό τόμο γιὰ τήν κοινή ωφέλεια τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καί ὡς βοήθημα γιὰ τοὺς Κληρικούς μας στήν ἐκκλησιαστική διακονία τους.

* * * * *

3. Γιά τήν ἱερά ἐξομολόγηση

Ὁ Κύριος μέ κατηγορηματικό τρόπο δήλωσε στόν ἀπόστολο Πέτρο κατὰ τόν Μυστικό Δεῖπνο «*Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ*»⁵² κάμπτοντας τίς ἀντιρρήσεις, πού προέβαλε στήν ἐνέργεια τοῦ Κυρίου μας. Αὐτός ὅμως εἶναι νόμος, πού ἰσχύει γιὰ ὅλους τοὺς πιστοὺς, ἐφ' ὅσον ἡ κάθαρση ἀπὸ τίς ἁμαρτίες εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεση γιὰ τήν ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό. Ὁ Κύριος ἐτόνισε αὐτῇ τήν προϋπόθεση πού ἔπρεπε νά διαθέτουν οἱ Μαθητές Του γιὰ νά συμμετάσχουν στήν πρώτη Θεία Εὐχαριστία:

⁵² Ἰωάννου ιγ', 8.

«Ἦδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν»⁵³.

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας μέ σαφή τρόπο διατυπώνει τήν κατηγορηματική δήλωση τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καί πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

«Ἀλλὰ τὰ ἀμαρτήματά σας δημιουργοῦν χωρισμό καί διάσταση μεταξύ σας καί τοῦ Θεοῦ, καί γιὰ τίς ἀμαρτίες σας ὁ Θεός ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπό Του ἀπὸ σᾶς γιὰ νὰ μὴ σᾶς ἐλεήσει»⁵⁴.

Αὕτη ἡ δήλωση δέν ἄλλαξε. Ἐκεῖνο πού ἄλλαξε εἶναι, ὅτι ἐνῶ στήν Παλαιά Διαθήκη αὕτη ἡ διάσταση μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπων φαινόταν μόνιμος, στήν Καινή Διαθήκη ἐξαλείφθηκε μέ τήν σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού συμφιλίωσε τοὺς ἀνθρώπους μέ τόν Θεό καί ἀποκατάστησε τήν ἐπικοινωνία τους⁵⁵.

Γι' αὐτό τό αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔχει τήν δύναμη νὰ καθαρῇ τίς ψυχές τῶν ἀμαρτωλῶν ἀπὸ τόν ρῦπο τῆς ἀμαρτίας κατὰ τήν ἀποστολική διαβεβαίωση:

«Πόσο μᾶλλον τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ! Αὐτός, ἔχοντας τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ προσέφερε τόν ἑαυτό Του ἄψογο θυσία στόν Θεό, κι ἔτσι θά καθαρῇ τήν συνείδησή σας ἀπὸ τὰ ἔργα πού ὁδηγοῦν στόν θάνατο, γιὰ νὰ μπορεῖτε νὰ λατρεύετε τόν ἀληθινό Θεό»⁵⁶.

Ἡ ἀπόπλυση τῶν ψυχῶν ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματά τους ἐνεργεῖται ἀπὸ τό ἅγιο Πνεῦμα μέ τὰ ἅγια Μυστήρια (Βαπτίσματος - Θείας Εὐχαριστίας - Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως). Μέ τήν Ἱερὰ Ἐξομολόγηση οἱ πιστοί καθαρίζονται ἀπὸ τίς ἀμαρτίες, πού διέπραξαν μετὰ τό Βάπτισμά τους.

⁵³ Ἰωάννου ιε', 3

⁵⁴ *«Ἀλλὰ τὰ ἀμαρτήματα ὑμῶν διῴστωσιν ἀναμέσον ὑμῶν καί ἀναμέσον τοῦ Θεοῦ, καί διὰ τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ὑμῶν τοῦ μὴ ἐλεῆσαι»* (Ἡσαΐου νθ', 2)

⁵⁵ Πρὸς Ἐφεσίους β', 14-22.

⁵⁶ *«Πόσω μᾶλλον τό αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ Πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἁμωμον τῷ Θεῷ, καθαριεῖ τήν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι; »* (Πρὸς Ἑβραίους θ', 14)

Γι' αυτό τήν περίοδο αυτή οἱ πιστοί ζητοῦν νά ἐξομολογηθοῦν. Ἀκόμη προσέρχονται στό ἱερό Μυστήριο καί ἄλλοι ἀδελφοί μας γιά πρώτη φορά. Οἱ Πνευματικοί - Ἐξομολόγοι ὀφείλτε νά εἴσθε συνεπεῖς στό καθήκον σας αὐτό καί νά τό ἀσκεῖτε συμφώνως μέ τίς προϋποθέσεις τῆς Ἐξομολογητικῆς καί τίς ὁδηγίες πού ἔχουμε δώσει κατά τίς συνάξεις μας.

Ὁ Ἱεροκέρυκας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος Νικολάου θά ἐπισκεφθεῖ τίς Ἑνορίες γιά νά ἐξομολογήσει σέ χρόνο πού θά σᾶς ἀνακοινώσει. Σεῖς ὀφείλτε νά ἀνακοινώσετε στούς ἐνοριῖτες σας, ὥστε ὅσοι θέλουν νά ἐξομολογηθοῦν νά γνωρίζουν τήν ἡμέρα καί τήν ὥρα πού ὁ Πνευματικός-Ἐξομολόγος θά εὐρίσκεται στήν Ἑνορία γιά νά προσέλθουν. Ἰδιαίτερη μέριμνα πρέπει νά ἐπιδείξετε γιά τήν ἐξομολόγηση τῶν νέων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων. Τήν διακονία αὐτή ἀναθέσαμε στόν Ἱεροκέρυκα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας, Ἀρχιμανδρίτη κ. Μακάριο Παναγόπουλο.

Ἡ Ἱερά Μητρόπολή μας γιά τήν καλλιέργεια τῶν πιστῶν ἐξέδωσε τύποις μία μικρή μελέτη πού ἀναφέρεται στό μυστήρια τῆς Ἐξομολογήσεως καί τήν ἀναγκαιότητα του πού ἔχει τίτλο : «Τό μυστήριο τῆς Μετανοίας - Ἐξομολογήσεως», Καισαριανή 2016.

* * * * *

4. Γιά τόν χώρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καί τό κλίμα τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν

Ὁ Ἱερός Ναός καί τό γενικώτερο κλίμα στίς Ἱερές Ἀκολουθίες τῶν ἡμερῶν πρέπει νά εἶναι κατάλληλο μέ τόν χαρακτήρα τῆς περιόδου καί ἀνάλογο μέ τό ἥθος τῆς Ἐκκλησίας μας.

* * * * *

5. Γιά τήν τάξη, τά ἀναγνώσματα καί τούς ὕμνους τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

Οἱ Ἱερές Ἀκολουθίες πρέπει νά τελοῦνται μέ κατάνυξη, μέ ἱεροπρέπεια, μέ σεμνότητα γιά νά ἐμπνέουν τούς πιστούς. Τά ψαλτά μέλη νά ἀποδίδονται, κατά τήν ἔννοιά τους, μέ ὕφος καί ἥθος, πού θά συντελεῖ

στήν διαμόρφωση τοῦ πρέποντος φρονήματος τῶν πιστῶν. Τά πολλά ἀναγνώσματα νά φροντίσετε νά διαβάζονται κατ' ἔννοιαν μέ καθαρότητα φωνῆς καί σωστή ἄρθρωση.

«Ὡστε ἡμεῖς ἀπό τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ δέ καί ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλά νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. Ὡστε εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα. τὰ δέ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς, ὥς ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καί θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ· τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ»⁵⁷.

Δηλαδή : «Ἔτσι κι ἐμεῖς δέν κρίνουμε κανέναν μέ ἀνθρώπινα κριτήρια. Κι ἂν κάποτε βλέπαμε τό Χριστό ἀπό τὴν ἀνθρώπινη πλευρά μόνο, τώρα πιά δέν τόν βλέπουμε ἔτσι. Ἔτσι, ὅποιος ἀνήκει στό Χριστό εἶναι μία καινούργια δημιουργία. Τά παλιά πέρασαν· ὅλα ἔγιναν καινούργια. Κι ὅλα αὐτά προέρχονται ἀπό τό Θεό, πού μᾶς συμφιλίωσε μαζί του διὰ τοῦ Χριστοῦ, καί ἀνέθεσε σ' ἐμᾶς νά ὑπηρετήσουμε στό ἔργο τῆς συμφιλίωσης. Δηλαδή, ὁ Θεός ἦταν αὐτός πού στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ συμφιλίωσε τόν κόσμο μαζί του, χωρίς νά καταλογίσει στοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματά τους, κι ἐπίσης ἀνέθεσε σ' ἐμᾶς νά ἀναγγείλουμε τό γεγονός τῆς συμφιλίωσης. Ἐμεῖς ἐνεργοῦμε σάν πρεσβευτές τοῦ Χριστοῦ. Μέσα ἀπ' τὰ δική μας λόγια εἶναι σάν νά σᾶς παρακαλεῖ ὁ Θεός. Στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, σᾶς παρακαλοῦμε, συμφιλιωθεῖτε μέ τό Θεό! Αὐτόν πού δέ γνώρισε ἁμαρτία, τόν φόρτωσε ὁ Θεός μέ ὅλα τὴν ἁμαρτία γιά χάρη μας, γιά νά μπορέσουμε ἐμεῖς μέσω ἐκείνου νά βροῦμε τὴ σωτηρία κοντά στό Θεό»

⁵⁷ Πρὸς Κορινθίους Β', ε', 16-21.

* * * * *

Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί

Ἐφ' ὅσον ἡ πορεία αὐτῶν τῶν ἡμερῶν, ὁ ἀγώνας καί ἡ προσπάθεια ὁδηγοῦν στήν αἰώνια κατάπαυση, ὅπου θά ἀναπαυθεῖ ὁ πιστός ἀγωνιστής ἢ ἀθλητής ἀπό τά ἔργα του, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Θεός ἀναπαύθηκε ἀπό τά δικά Του, ἄς προσπαθήσουμε λοιπόν νά εἰσέλθουμε στόν τόπο τῆς ἀναπαύσεως πού εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ γιά νά μή ἀποκλεισθοῦμε ὑποπίπτοντας στό παράπτωμα τῆς ἀπιστίας⁵⁸.

«Σπουδάσωμεν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τήν κατάπαυση»

Μέ θερμές πατρικές εὐχές

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καίσαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ Δανιήλ

⁵⁸ Πρὸς Ἑβραίους δ', 9-11.